

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับบณาธิปไตยในสมัยรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ

นายโชคชัย หาญนิมิตกุล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการปกครอง ภาควิชาการปกครอง

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-1456-4

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE INTERACTION BETWEEN BUREAUCRATIC POLITY AND PLUTOCRACY
IN THE CHATICHAI CHOONHAVAN ADMINISTRATION

Mr. Chokchai Hannimitkul

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Art in Government

Department of Government

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-1456-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับชนาธิปไตย

ในสมัยรัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ

โดย

นายโชคชัย หาญนิมิตกุล

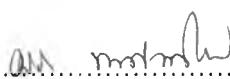
สาขาวิชา

การปกครอง

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร. อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร. อนุสรณ์ ลิ้มมณี)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไชยันต์ ไชยพร)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ตระกูล มีชัย)

โชคชัย หาญนิมิตกุล : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับชนาธิปไตยในสมัยรัฐบาล
ชาติชาย ชุณหะวัณ. (THE INTERACTION BETWEEN BUREAUCRATIC POLITY AND
PLUTOCRACY IN THE CHATICHAI CHOONHAVAN ADMINISTRATION)

อ. ที่ปรึกษา : รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร, 177 หน้า. ISBN 974-17-1456-4.

การศึกษาเรื่องปฏิสัมพันธ์ระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับชนาธิปไตยในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ
นี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาการเสื่อมคลายลงของระบอบอำมาตยาธิปไตยและการกำเนิดขึ้นของระบอบชนาธิปไตยใน
การเมืองไทย โดยอาศัยปรากฏการณ์ความขัดแย้งในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ช่วยให้เห็นถึงพัฒนาการ
ของการขับเคลื่อนต่อสู้ และแข่งขันระหว่างสองระบอบดังกล่าว

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าปรากฏการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย
ชุณหะวัณนั้นเป็นความขัดแย้งเชิงสถาบันระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าอันหมายถึงกองทัพและข้าราชการกับกลุ่มอำนาจ
ใหม่อันหมายถึงนายทุนนักธุรกิจในฐานะนักการเมือง ซึ่งเติบโตและมีบทบาททางการเมืองมากขึ้นภายหลังเหตุการณ์
14 ตุลาคม พ.ศ.2516 แต่เดิมนั้นจะพบว่าการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของนายทุนนักธุรกิจเหล่านั้นมักกระทำ
โดยทางอ้อมเช่นการผลักดันข้อเรียกร้องผ่านหอการค้าและสมาคมการค้า และพัฒนาสู่รูปแบบการผลักดันผ่าน
ภาคีรัฐและสังคมในแบบของคณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนในช่วงประชาธิปไตยครึ่งใบ อย่างไรก็ตาม
เมื่อบริบททางการเมือง เศรษฐกิจและสังคม ได้เปลี่ยนแปลงไปในทางที่เอื้อต่อการเข้าสู่อำนาจทางการเมืองด้วย
วิถีทางแบบประชาธิปไตยมากขึ้น นายทุนนักธุรกิจเหล่านั้นก็ได้ตัดสินใจเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจทางการเมือง
โดยผ่านช่องทางทางตรงมากขึ้นเช่นการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมือง การให้การสนับสนุนพรรคการเมืองอย่างเปิดเผย
การเป็นผู้บริหารพรรค การลงสมัครรับเลือกตั้ง การเข้าสู่ศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองของนายทุนนักธุรกิจ
ดังกล่าวนี้ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งในแง่ของการแสดงบทบาทนำในทางการเมือง รวมถึงการครอบครอง
ผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจเก่าในการเมืองไทย ซึ่งก่อให้เกิดความขัดแย้งขึ้นดังปรากฏในช่วงของรัฐบาลพลเอกเปรม
ติณสูลานนท์ และรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ โดยเฉพาะในช่วงรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งมีการ
เผชิญหน้าอย่างชัดเจนและเปิดเผยระหว่างพลังอำนาจเก่าและพลังอำนาจใหม่ และแม้ว่าความขัดแย้งดังกล่าว
จะเป็นความขัดแย้งธรรมดาระหว่างบุคคลต่อบุคคล แต่เมื่อพิจารณาโดยภาพรวมจะพบว่าความขัดแย้งดังกล่าว
อาจจัดได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของความขัดแย้งเชิงสถาบันระหว่างพลังทั้งสองกลุ่ม อันเป็นผลมาจากบทบาทที่เพิ่มมากขึ้น
ของนายทุนและนักธุรกิจในการเมืองไทย

ภาควิชา..... การปกครอง.....ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา..... การปกครอง.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา 2545

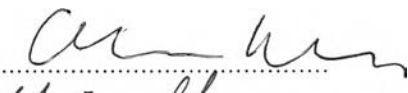
4281127724 : MAJOR GOVERNMENT

KEY WORD: INTERACTION / BUREAUCRATIC POLITY / PLUTOCRACY/ CHATICHAİ CHOONHAVAN

CHOKCHAI HANNIMITKUL : THE INTERACTION BETWEEN BUREAUCRATIC POLITY AND PLUTOCRACY IN THE CHATICHAİ CHOONHAVAN ADMINISTRATION. THESIS
 ADVISOR : ASSOC. PROF. CHAIYAN CHAIYAPORN, Ph.D., 177 pp. ISBN 974-17-1456-4.

The objective of study in the interaction between bureaucratic polity and plutocracy in the General Chatichai Choonhavan's government is to indicate the declining of bureaucratic polity followed by arising of plutocracy polity in Thailand. This phenomenon have been precisely occurred by the conflict in this government which developed struggle and competition between two systems.

Controversy from the study, it can be assume that the political circumstance in General Chatichai's government has been the institution conflict between the old power, which referred to military and civil service, and the new power as the entrepreneur and capitalist politicians that have increased more and more in terms of amount and roles in politics. After the 14th October 1973 event, it was found out that the political participation of capitalist-politicians had indirectly operated to put the demands forward the Chamber of Commerce and Board of Trade. Then it could be elaborated into the press through state corporatism in terms of the Joint Public and Private consultative committee in the semi-democracy period. However, the political, social and economic contexts has been changed into favorable means for stepping to hold the political power in a more and more democratic way. The capitalists made their decision to the center of political power by direct channel such as cooperation to set up political parties, to clarify their support for certain political parties, to be the administrator of political party or to be the candidates. All of these practices had generated the conflict in terms of the leading role in politics including the possessed interest of the old power in Thai politics that made the conflict in period of General Prem Tinasulanonda and General Chatichai Choonhavan's government. Especially, in period of Chatichai Choonhavan's cabinet, the conflict between the old power and the new power has been emphasized encounter. Although, that conflict would be common among the individuals. But focusing on perspective, the conflict which is the part of institution conflict between two groups that is the result from the increasing role of capitalist and entrepreneur in Thai politics.

Department.....Government.....Student's signature.....

Field of study.....Government.....Advisor's signature.....

Academic year 2002

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดีด้วยความกรุณาอย่างสูงจากรองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ผู้ให้ความรู้ คำแนะนำ และข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์รวมถึงให้แรงผลักดันและกระตุ้นเตือนให้ผู้ศึกษาทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสิ้น ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยันต์ ไชยพร ไว้ ณ โอกาสนี้ ตลอดจนขอกราบขอบพระคุณ ท่านศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิ้มมณี และท่านอาจารย์ ตระกูล มีชัย ที่กรุณาเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์รวมถึงให้แนวทางในการศึกษาที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอกราบรำลึกถึงพระคุณของท่านศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ประธานกรรมการวิทยานิพนธ์ในครั้งแรกเริ่ม แม้ว่าท่านศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว จะไม่สามารถอยู่เป็นประธานกรรมการจนวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาเสร็จสิ้นสมบูรณ์ได้เนื่องจากถึงแก่กรรมกรรมก็ตาม แต่ความทรงจำที่ดีในฐานะลูกศิษย์ที่มีต่อท่านอาจารย์นั้นยังคงอยู่ตลอดไป ผู้ศึกษาขอกราบและรำลึกถึงพระคุณของท่านศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ตลอดไป

นอกจากนี้ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ สุชาย ตีร์รัตน์ ผู้ประกอบด้วยความเมตตา ความกรุณาและเอื้ออาทร ใต้ถามทุกข์สุขและความค้ำหน้าในการทำวิทยานิพนธ์ของผู้ศึกษาอย่างสม่ำเสมอ ผู้ศึกษาขอยืนยันว่าตลอดชีวิตการเรียนของข้าพเจ้านั้น รองศาสตราจารย์ สุชาย ตีร์รัตน์ เป็นครูที่ข้าพเจ้าจดจำในลำดับต้นๆ ด้วยความมานะอุตสาหะในการสอนสั่งและความปรารถนาดีที่มีต่อลูกศิษย์ทุกคน ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณแต่ท่านอาจารย์ด้วยความสำนึกในพระคุณ

การศึกษานี้ไม่อาจสำเร็จได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนจากบุคคลต่างๆในครอบครัวของผู้ศึกษา ทั้งบิดาและมารดาผู้เป็นที่รักซึ่งทำงานอย่างหนักเพื่อเลี้ยงดูและให้โอกาสที่ดีในชีวิต รวมถึงให้แรงกระตุ้นและกำลังใจในยามที่ท้อถอย ขอขอบคุณญาติพี่น้องที่ป้าน้าอาที่ช่วยเป็นกำลังใจตลอดการทำวิทยานิพนธ์ ขอขอบคุณคุณสุมาภรณ์ ศรีม่วง ผู้เป็นที่รักของผู้ศึกษาที่ได้ให้แรงใจจนทำให้ผู้ศึกษาทำวิทยานิพนธ์จนเสร็จสิ้นรวมทั้งขอบคุณสมาชิกในครอบครัวศรีม่วงที่ดีกับผู้ศึกษาเสมือนผู้ศึกษาเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของครอบครัว ขอขอบคุณพี่ต๋องคุณสมฤทัย ศรีม่วง ที่เป็นที่ปรึกษาทางด้านภาษา ขอขอบคุณพี่ๆเพื่อนๆทุกคน ขอขอบคุณพี่อรพินท์ วิณิชผล พี่วีเชียร พี่บุษอรีย์ พี่พิศาล พี่ยุทธพร พี่ณัฐกรณ์ พี่ดำรงศักดิ์ พี่พงษ์ พี่บุณลันฉาย พี่ชัยรัตน์ พี่บรรลือศักดิ์ พี่อัศนัย พี่วีรวัดมณี พี่สุธีระ พี่กรณดนัย และเพื่อนทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาในด้านต่างๆมากมาย ท้ายที่สุดนี้ ผู้ศึกษาขออภัยในความผิดพลาดในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และหวังว่าวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมีประโยชน์อยู่บ้างต่อความก้าวหน้าในการศึกษาพัฒนาการของประเทศไทยต่อไป

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ณ
บทที่1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญ.....	1
วิธีการในการศึกษา.....	9
วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
ประโยชน์ในการศึกษา.....	10
สมมติฐาน.....	10
ขอบเขตของการศึกษา.....	10
การนำเสนอ.....	10
บทที่2 ทฤษฎีและความคิด.....	12
ความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาประชาธิปไตย.....	12
แนวคิดเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยแบบตะวันตก : แนวคิดเรื่อง.....	13
เศรษฐกิจแบบทุนนิยมจะก่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตย.....	
แนวทางการพัฒนาประชาธิปไตยแบบประเทศกำลังพัฒนา : แนวคิดเรื่อง.....	19
รัฐอำนาจนิยมโดยระบบราชการ และการเปลี่ยนผ่านจากระบบอำนาจนิยม โดยระบบราชการสู่การสร้างประชาธิปไตย.....	
แนวความคิดเรื่องพัฒนาการเมืองแบบอำนาจนิยมในประเทศไทย.....	27
แนวคิดที่เสนอว่าการเมืองของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง.....	30
พ.ศ.2475 มีลักษณะเป็นการเมืองแบบอำมาตยาธิปไตย.....	
แนวคิดว่าด้วยข้อถกเถียงว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงในตัวระบอบ.....	37
อำมาตยาธิปไตยหลังปี พ.ศ.2516.....	

สารบัญ (ต่อ)

	ช หน้า
บทที่3 ภาพรวมทางการเมืองไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516	41
จนถึงสิ้นสุดรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์	
ภาพรวมทางการเมืองไทยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 จนถึงสิ้นสุด	43
รัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์	
การขยายตัวของภาคธุรกิจกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองสู่การเมือง	72
และบทบาททางการเมืองที่เพิ่มขึ้นของนายทุนนักธุรกิจ	
บทสรุปของประชาธิปไตยครึ่งใบ : การประนีประนอมระหว่างชนชั้นนำทางอำนาจ	91
บทที่4 ความสัมพันธ์ระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับกลุ่มอำนาจใหม่ในสมัยรัฐบาล	97
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ : การต่อสู้และแย่งชิงอำนาจในทางการเมือง	
ภาพรวมทางการเมืองในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	98
บทบาททางการเมืองของนายทุนและนักธุรกิจในยุครัฐบาลชาติชาย ชุณหะวัณ	125
ความขัดแย้งระหว่างอำมาตยาธิปไตยกับชนาธิปไตยในสมัยรัฐบาล	142
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	
ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับฝ่ายอำมาตยาธิปไตยในส่วนของกองทัพ ..	143
ความขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับฝ่ายอำมาตยาธิปไตยในส่วนของ	149
ข้าราชการพลเรือนและข้าราชการสายเทคนิค	
บทสรุปของความขัดแย้งเชิงสถาบันระหว่างพลังฝ่ายอำมาตยาธิปไตย	161
กับพลังฝ่ายชนาธิปไตย	
บทที่5 บทสรุป	162
รายการอ้างอิง	171
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์	177

สารบัญญัตราสาร

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 3.1 การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทย 2503-2522.....	75
ตารางที่ 3.2 เปรียบเทียบมูลค่าผลิตภัณฑ์ประชาชาติในแต่ละภูมิภาคปี พ.ศ.2503-2522.....	76
ตารางที่ 3.3 เงินกู้จากต่างประเทศกับงบประมาณพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาฯ.....	77
ตารางที่ 3.4 เงินกู้ของธนาคารโลกสำหรับประเทศไทย แยกตามรายสาขา.....	78
ตารางที่ 3.5 จำนวนสมาคมการค้าแยกตามปีที่จัดตั้ง.....	83
ตารางที่ 3.6 จำนวนสมาคมการค้าจำแนกตามประเภทของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ.....	84
ตารางที่ 4.1 จำนวนผู้สมัครลงแข่งขันเลือกตั้ง และจำนวนผู้ที่ได้รับเลือกตั้ง.....	130
เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ.2531	
จำแนกตามภูมิภาคหลังอาชีพ	
ตารางที่ 4.2 จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร.....	130
จำแนกตามภูมิภาคหลังทางอาชีพ พ.ศ. 2500-2531	
ตารางที่ 4.3 กลุ่มทุนธุรกิจในประเทศไทย และตำแหน่งทางการเมืองในคณะรัฐบาล.....	132
ตารางที่ 4.4 กลุ่มธุรกิจในพรรคกิจสังคมและตำแหน่งทางการเมืองในคณะรัฐบาล.....	133
ตารางที่ 4.5 กลุ่มธุรกิจในพรรคประชาธิปัตย์และตำแหน่งทางการเมืองในคณะรัฐบาล.....	134
ตารางที่ 4.6 เปรียบเทียบสัดส่วนของนายทหารที่ได้รับการแต่งตั้ง.....	138
ให้ดำรงตำแหน่งสมาชิกวุฒิสภากับสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการแต่งตั้งทั้งหมด	
ในช่วง พ.ศ. 2475-2535	
ตารางที่ 4.7 เปรียบเทียบสัดส่วนนายทหารที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภา.....	139
กับสมาชิกวุฒิสภาที่ได้รับการแต่งตั้งทั้งหมดที่ดำรงตำแหน่ง	
ในสมัยพล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	
ตารางที่ 4.8 จำนวนรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งและดำเนินการในช่วง พ.ศ. 2503-2545.....	141
จำแนกตามกระทรวงที่ควบคุมดูแล	